

Конотоп Н.Ю.,
студентка 6 курсу,
7 групи, факультету адвокатури
Національно юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЗЛОЧИННУ ПОВЕДІНКУ ОСОБИ

Ключові слова: злочинна поведінка, психологія злочинця, поведінка особи злочинця.

Анотація. У тезах розглянута характеристика та суть злочинної поведінки. Визначається класифікація векторів пояснення злочинної поведінки, що включає психологічні, біологічні та соціальні чинники.

Ключевые слова: преступное поведение, психология преступника, поведение личности преступника.

Аннотация: В тезисах рассмотрена характеристика суть преступного поведения. Определяется классификация векторов

объяснения преступного поведения, включая психологические, биологические и социальные факторы.

Key words: criminal behavior, the psychology of the offender, the behavior of the offender.

Summary: The theses consider the characteristics and essence of criminal behavior. The classification of vectors of explanation of criminal behavior, including psychological, biological and social factors, is determined.

Зрозуміти поведінку людини, в тому числі і поведінку особи злочинця неможливо без глибокого аналізу його психології, без знання психологічних механізмів та мотивів соціально-психологічних явищ і процесів. Психологічна суть злочинної поведінки полягає в прагненні людини до досягнення поставленої цілі, тобто проявляється у свідомо вмотивованих діях, спрямованих на досягнення певної мети, незалежно від того, збігається вона з наслідками, які можуть бути небезпечними для особи та суспільства в цілому. А тому звідси випливає, що психічна складова особи, її поведінка завжди сприяє злочинній діяльності. Зазвичай, вона виступає в ролі основного з'єднуючого ланцюга певних дій конкретної особи, завдяки психіці досягається єдність у регуляції будь-яких дій, в тому числі і злочинних дій, і поведінки загалом.

Дослідник психології злочинної поведінки Ю. М. Антонян вказує, що «відмінність особистості злочинця від звичайного громадянина полягає в негативній спрямованості, реальними носіями якої виступають особистісні якості, які отримали закінчене вираження в вигляді і характері злочинних діянь, що є основним мірилом її глибини і сили» [1].

Так, коли злочин насправді є продуктом так званого «раціонального вибору», злочинець вчиняє протиправне діяння задля отримання особистої вигоди або задоволення. Його поведінка знаходиться під його повним контролем. Проте, в якій мірі та які конкретні фактори можуть втручатися та спричиняють в кінцевому рахунку здатність проявляти вольове рішення на вчинення злочину? Наразі цілком єдиної та універсальної відповіді, яка б в повній мірі могла б дати відповідь на дане питання немає.

У теорії злочинної поведінки існують три класифікацій векторів пояснення злочинної поведінки, що включає психологічні, біоло-

гічні та соціальні чинники. Щодо психологічного аспекту, то взаємозв'язок злочинної поведінки та психічного розладу складний та в деяких випадках є неоднозначним. Особи, які мають помилкове сприйняття реальності (відчувають різного роду галюцинації, чуття голосів, яких насправді не існує в об'єктивній реальності) або дотримуються помилкових переконань (випадки параноїдальних відхилень тощо) вважаються такими, що мають психічний розлад або психоз. Більшість досліджень в галузі психології злочинця та його поведінки пов'язують шизофренію та інші типи психозів із підвищеним показником вчинення насильницьких злочинів, причому потерпілими або жертвами діянь з боку злочинця, як правило, стають близькі родичі, знайомі друзі, тобто люди, які мають зв'язок із злочинцем. З психічних розладів, які в психіатричній науці визнані клініцистами та дослідниками, більшість не вважаються психозами, а скоріше розладами особистості, порушеннями контролю особистісних імпульсів тощо. Психопатія, форма розладу особистості, проявляється як сукупність специфічних афективних, міжособистісних та соціально девіантних форм поведінки [2]. Хоча психопати складають лише близько 1% загальної сукупності, за оцінками, вони складають приблизно 25% тюремного населення. Характер їхнього розладу - відсутність докору сумління за асоціальні дії та емоційного співчуття до своїх жертв.

Численні та різноманітні соціальні та психологічні фактори, що підвищують ризик злочинної поведінки, опосередковані також біологічними процесами. Серед діагностуючих хвороб, які пов'язані з насильницькою поведінкою, зловживання наркотичними речовинами посідає найвище місце. Вплив алкоголю також провокує випадки домашнього насильства, насильства, вбивства та зґвалтування. Зловживання речовинами особливо шкідливо позначається на особах з раніше існуючим психічним розладом, посилюючи їх злочинну поведінку. Справа не в тому, що алкоголь викликає жорстоку поведінку; швидше, це, здається, викликає насильство у тих, хто вже схильний поводитись жорстоко в силу інших факторів [3; 4; 5; 6].

Таким чином, беручи до уваги вищевикладене можна спостерігати, що при встановленні психологічного змісту правопорушення та факторів впливу на злочинну поведінку особи необхідно завжди

робити психологічний аналіз поведінки індивіда, щоб встановити, що було причиною виникнення злочинних дій. Якщо злочинна поведінка, принаймні імпульсивна жорстока злочинна поведінка, за своєю суттю є патологічною, наслідки матимуть негативний характер.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонян Ю. М., Єнікєєв М. І., Еміне В. Е. Психологія злочинця і розслідування злочинів. Москва, 1996. С. 135
2. Чуфаровский, Ю.В. Юридична психологія: підручник. Москва : Проспект, 2015. 470 с.
3. Тейчер М. Х. Шрами, які не заживуть: нейробіологія жорстокого поводження з дітьми. *Scientific American*, 2002. С. 68-75.
4. Головкін Б. М. Про детермінацію злочинності. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 1. С. 274-280. URL: http://kul.kiev.ua/images//A/Chasopis/CHAS20_1.pdf
5. Сметаніна Н. В. Наукові підходи до теорії злочинності у сучасній українській кримінології : монографія / за заг. ред. В. В. Голіни. Харків : Право, 2016. 192 с.
6. Пивоваров В. В., Мельничук Л. О. Роль конкретної життєвої ситуації у механізмі вчинення злочину. *Карпатський правничий часопис*. 2015. Вип. 10. С. 72-78

Науковий керівник: к.ю.н., ас. Н.В. Сметаніна